

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української й іноземної філології та журналістики
Кафедра німецької та романської філології

**ГЕНДЕР В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ: ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу 491
групи

Спеціальності: 014.02 Середня освіта
(мова і література німецька,
англійська)

Освітньо-професійної програми:

Середня освіта (мова і література
німецька)

Іслямова Левіза Сейдаліївна

Керівник: к. ф. н., доцент Ковбасюк Л.
А.

Рецензент: к. п. н., доцент Кіщенко Ю.
В.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ГЕНДЕРУ ЯК ЛІНГВІСТИЧНОГО ПОНЯТТЯ	5
1.1. Термін «гендер» в лінгвістиці	5
1.2. Розвиток гендерних досліджень у вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці	7
1.3 Особливості гендерних стереотипів.....	11
РОЗДІЛ II. ГЕНДЕРНИЙ ФАКТОР У МОВНІЙ ХАРАКТЕРИСТИЦІ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ	17
2.1 Словотвір та гендер у німецькій мові	17
2.2 Формування лексичних компетенцій.....	31
2.3 Спеціалізовані вправи спрямовані на формування й удосконалення лексичної компетентності.....	35
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44

ВСТУП

Мова – це складна, структурована система, яка з кожним днем набуває нових змін, що в свою чергу провокують глобальні зрушення у світі. Цей взаємозв'язок є рушійною силою розвитку, одним із найголовніших факторів

Особливо цікавою для мовознавців сучасності є відображення гендеру в мові. Проблема гендеру розглядалась у роботах вітчизняних та зарубіжних науковців країн: Є.Горошко, А.Кириліна, Л.Ставицька, І.Халеєва, Р.Лакофф, та ін.

Значні можливості в цьому плані являє тематична група найменувань осіб за професією, безпосередньо відображає внеязикову дійсність і володіє в кожній лінгвокультурі додаткової фонової інформації.

Пропонована робота виконана на матеріалі сучасної німецької мови і присвячена комплексному дослідженню найменувань осіб за професією в німецькомовній картині світу.

Актуальність теми обумовлена не тільки проблемами сучасності назв професій а й формуванням лексичної компетентності та гендерно-нейтральних настроїв, а ще позбавлення стереотипного мислення в рамках мови.

Об'єктом вивчення стали німецькомовні іменники чоловічого та жіночого роду на позначення професій.

Предметом аналізу стали їхні семантичні та структурні ознаки.

Метою даної роботи є класифікація і комплексне вивчення семантичних, тематичних і словотворчих особливостей даної групи лексики.

Для досягнення поставленої **мети** в вирішуються такі завдання:

1. Охарактеризувати поняття «гендер» в лінгвістиці.
2. Розглянути основні питання формування та удосконалення лексичної компетентності.
3. Провести аналіз іменників жіночого та чоловічого роду на позначення професій.
4. Дослідити особливості словотворення та навести приклади використання.

5. Розробити систему вправ для удосконалення німецькомовної лексичної компетентності.

При вирішенні поставлених завданьбуливикористані наступні **методи і прийоми**: метод суцільноївибірки, науковогоопису, метод компонентного аналізу.

Теоретична значимість роботи полягає в можливості використання її матеріалів при складанні навчальних посібників з німецької мови.

Практична цінність роботи полягає в використанні її матеріалів в курсі викладання німецької мови.

Матеріалом дослідження слугували іменники на позначення професій чоловічого та жіночого родуу кількості 250 найменувань.

Структура роботи визначається метою та завданнями дослідження і включає вступ, два розділи, висновки та список використаних джерел та літератури.

Загальний об'єм роботи складає 47 сторінок. Список використаних джерел включає 45 найменувань, з них 21 іноземною мовою.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ГЕНДЕРУ ЯК ЛІНГВІСТИЧНОГО ПОНЯТТЯ

1.1. Термін «гендер» в лінгвістиці

Становлення і інтенсивний розвиток вивчення такого поняття як гендер в лінгвістиці відбувається в кінці ХХ століття. Основна причина цього процесу пов'язана з впливом постмодерністської філософії в гуманітарних науках, в зв'язку з чим відбувається зміна моделі наукового дослідження. Спостерігається інтерес до приватного життя людини, до суб'єктивного. З'являються нові теорії особистості, одна з основних - теорія соціального конструктивізму, в рамках якої розглядається соціо-психологічна будова соціальної реальності людської активності, процес формування людьми соціальних явищ. Новий підхід зажадав застосування нової термінології, яка більш точно відповідає методологічним установкам дослідників, що і стало причиною введення в науковий опис терміна «гендер», покликаного підкреслити суспільно конструюючий характер статі, її конвенціональність, інституційність і ритуалізованість. Цей підхід природним чином підштовхнув учених до дослідження проявів лінгвістичних явищ в мові та комунікації [4,с.5]. Протягом довгого часу систематичних досліджень у сфері взаємодії області гендеру та лінгвістики не проводилося. Лише на початку ХХ століття завдяки інтересу до теми мови та статі, проявленій всесвітньо відомими вченими (О. Есперсен, Е. Сепір, Ф. Маутнер), ця проблема стала виходити на перший план. Однак їх міркування і твердження в даній області були схильні до впливу стереотипів та упереджень свого часу. Так, в одній з основних праць датського вченого О. Есперсена «Мова. Її природа, розвиток і походження» автор сприймає «жіночу» мову як відхилення від норми. У той же час учений міркує про відмінні особливості мови жінок і чоловіків. На його думку, жінки уникають вживання брутальних слів і виразів на інстинктивному рівні; стверджується, що у жіночій статі обмежений словниковий запас, який ще і не завжди правильно вживається. Чоловікам приписується творчий початок в мові в силу їх більш високих інтелектуальних

здібностей [35, с.237]. У міру розвитку когнітивної лінгвістики теорія була поставлена під сумнів, проте інтерес до поняття мовної відносності проявляється в сучасних феміністських дослідженнях, де мова використовується в якості аргументації. Крім того, феміністські теоретики заявляють, що «жінки поставлені в несприятливе, не вигідне становище як користувачі мови. Вони змушені використовувати чоловічу мову, що спотворює їх досвід і не дає адекватних можливостей для самовираження» [23, с.89]. В цілому ж в процесі масштабних досліджень другої половини ХХ століття стала очевидною чільна роль мови в соціальних практиках, що призвело до так званого «лінгвістичного повороту» в гуманітарних науках. Мову стали розглядати як засіб доступу до знання про нелінгвістичні явища. Звісно ж, що вся когнітивна лінгвістика будується на даному принципі. Значною мірою це стосується і гендерної лінгвістики.

Науковці виділяють дві основні групи проблем, про які вже було сказано вище. Можна сказати, що початок лінгвогендерологічних досліджень було покладено завдяки роботі Робін Лакофф «Language and Woman's Place» [37, с.210]. Вона в своїй книзі вивчає мову білих представниць американського середнього класу. Автор помічає деякі особливості жіночого мовлення. Причину цих відмінностей Р. Лакофф знаходить в тому, що суспільство орієнтоване на більше на чоловіків ніж на жінок. Р. Лакофф виділила деякі відмітні ознаки жіночого мови, взявши за основу своєї роботи методи спостереження і лінгвістичну інтуїцію. Виявлені відмінності потім стали предметом емпіричного аналізу в різних соціолінгвістичних дослідженнях. В результаті багато з них підтверджувалися, а деякі спростовувалися. В цілому після проведених експериментів відмітні ознаки «жіночого мови», виділені Лакофф, були визнані здебільшого багатofункціональними. Робін Лакофф стала першовідкривачем у сфері досліджень жіночого мовлення. Незважаючи на широке визнання, її робота залишає безліч питань. Так, автор змішує і не розмежовує такі поняття, як стать (вроджений бінарний ознака) і гендер (ознака, конструюються суспільством), до того ж в її книзі не враховується

питання соціального статусу. Жінки, що займають керівні посади, являють собою абсолютно інший образ «жіночності», ніж ті, які займають підлегле становище.

Проте інтерес до вивчення жіночого мовлення, де в якості респондента виступає тільки жінка, зберігається, але дещо змінюється вектор дослідження. Так, феміністська лінгвістика виділяє ознаки андроцентризма в мові (наприклад, ототожнення понять «людина» і «чоловік») і робить висновки про те, що всі мови патріархальних і постпатріархальних культур є чоловічими мовами. Однак багато вчених пізніше сходяться на думці про необхідність вивчення мови чоловіків і жінок в конкретному контексті, оскільки відмінності в їх мові не настільки значні [18, с.3]. Більш того, відзначається, що мова однієї і тієї ж людини змінюється в залежності від комунікативної ситуації і різних екстралінгвістичних чинників; також мовна поведінка може варіюватися через місцезнаходження мовця (вдома, на роботі і т. п.), не менш важливою характеристикою, ніж стать, є соціальний статус мовця і рівень його освіти, який безпосередньо відбивається в його мовленні.

Висвітливши основні думки науковців на такий термін як «гендер», можна сформулювати визначення цього лінгвістичного аспекту. Гендер – соціолінгвістична категорія, що на відміну від біологічних ознак, може виступати сукупністю суспільно-рольових ідентифікацій, що узгоджуються із гендерними стереотипами або ні. [19, с.10]

1.2.Розвиток гендерних досліджень у вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці.

Гендерні дослідження сьогодні - це динамічна ланка гуманітарної галузі. Як відомо, гендер розглядає взаємозв'язок між соціально-значимими аспектами суспільної моралі і реальними факторами поведінки, які дійсно формують сучасне суспільство. Одним з активно розвиваються напрямків мовознавства є гендерна лінгвістика (лінгвістична гендерологія), яка переживає останнім часом, за твердженням) О. І. Горошко, справжній підйом [3, с.102].

Вивчаючи стереотипи, приписувані тій чи іншій статі, вона тісно пов'язана з культурними і соціальними чинниками, які, в свою чергу, визначають поведінку чоловіків і жінок, ставлення суспільства до них. Вперше фактор статі в мові виник ще в античності при осмисленні категорії граматичного роду. Гендерна проблематика стала привертати увагу сучасних вчених в кінці 60-х - початку 70-х років ХХ століття. [21, с.232]. Саме тоді гендерна лінгвістика почала розвиватися як особлива ланка мовознавства.

Спочатку термін «гендер» використовувався тільки в рамках визначення лексико-граматичної категорії, для позначення чоловічого, жіночого та середнього роду. Поняття гендер увійшло в лінгвістику незвичайним чином: з лінгвістичного контексту було вилучено англійський термін *gender*, який згодом був перенесений в дослідну сферу філософії, соціології, психології, історії та ін. Основною метою даного процесу був відхід від терміна *sexus*, який позначав біологічну стать. Сьогодні гендер трактується як соціокультурна причина міжстатевих відмінностей, а не природна. Вперше поняття гендер з'явилося в 60-х роках, але своє поширення воно отримало набагато пізніше. За твердженням Кириліної незважаючи на те, що дослідження гендеру викликають інтерес у безлічі вчених, до цих пір не існує єдиної точки зору про його природу. Багато хто розглядає цей термін, розбираючи наукові проблеми, пов'язані з питаннями біологічної статі. Одні сприймають і використовують дане поняття для опису наукових проблем, пов'язаних з питаннями фізіологічного аспекту, інші сприймають гендер як соціально-культурний парадокс. [18, с.5]

Дослідники вважають, що гендер - це механізм придушення жіночого шляхом домінації чоловічого, що має прямий вплив на стратифікацію в соціумі і точно виражається в дискурсивній поведінці людини. Це традиційно виходить до витоків феміністичної критики, яка репрезентувала вивчення і дослідження в лінгвістичній гендерології асиметрії мови і особливості комунікації в між- і одностатевих групах. [11, с.102]

Посилаючись на слова Кириліної в цьому напрямку вивчення лінгвістики, мова жорстко піддавалася критиці за антропоцентризм, тобто на зосередженість на чоловікові, а не на людину в цілому.

Початкові дослідження особливостей фемінінного і маскулінного мовлення були проведені саме на основі германських і романських мов, найбільші дослідження пов'язані з такими іменами як Р. Лакофф (1990), К. Уест і Д. Зіммерманн (1997), І. Гофман (2001), М. Мід (2004) і ін.

На рубежі 70-80pp. 20-го століття була створена низка праць з теми гендерної проблематики – «Linguistik und Frauensprache» («Лінгвістика і жіноча мова», 1978) З. Трьомель-Пльотц, «Das Deutsche als Männer sprache» («Німецька як мова чоловіків», 1984) Луїзи Пуш та ін. Значний вклад зробив В. фон Гумбольт наприкінці XVIII – на початку XIX ст. Дослідник виокремлював чоловіче, як те, що виробляє – жіноче те, що сприймає. З тих часів гендерологія пішли в іншому напрямку, і тепер можна підкреслити, що Гумбольт підтримував принципи біодетермінізму в дослідженні статевих відносин у суспільстві. Наразі біодетермінізм у цій галузі вже не актуальний, хоча заперечувати різниці між чоловіками та жінками фізіологічного, генного та біологічного аспекту не можна.

Загалом дослідники виокремлюють дві групи проблем у сучасних гендерних лінгвістичних дослідженнях (А. Кириліна, О. Горошко, М. Магамедова та ін.):

1. Мова і відображення в ній статі (система номінацій, категорія роду, лексика і т.д.). Головне в цьому підході - це розгляд впливу статевої приналежності на мовлення продуцента, розуміння того, які мовні засоби приписуються чоловікам і жінкам, а також того, в яких семантичних областях вони найбільш помітно / чітко виражені.

2. Мовна і в цілому комунікативна поведінка чоловіків і жінок (чоловіче та жіноче мовлення, стиль) - це виділення гендерно-маркованих лексичних одиниць і синтаксичних конструкцій, за допомогою яких мовець досягає успіху в комунікації, тобто специфіка чоловічого і жіночого говоріння. [3, с.99]

На нашу думку, доцільно виокремити ще один аспект гендерних досліджень у лінгвістиці – відображення в мові особливостей гендерної ідентичності представників обох статей, тобто як саме особистість сприймає себе та визначає свою роль у соціумі, а не лише як суспільство сприймає її. Загалом гендерна ідентифікація – це усвідомлення індивідом власної статевої належності, переживання своєї маскулінності/фемінності та готовність виконувати визначену статеву роль. Як зазначає В. Новицька, «ідентифікувати (усвідомити) себе чоловіком або жінкою – означає прийняти ті психологічні якості й моделі поведінки, які суспільство приписує людям залежно від їх біологічної статі» [10, с.88]

Гендерна ідентичність передбачає існування певних оцінних компонентів щодо відповідності виконуваної ролі очікуванням суспільства.

Було б доречно висвітлити ще одне питання в гендерних дослідженнях лінгвістики - це рефлексія в мові, особливо гендерної ідентичності представників обох статей, інакше кажучи як особистість сприймає себе і визначає свою поведінку покладаючись на відповідну роль. Гендерна ідентичність формується дитинством. У процесі соціалізації і навчання дитина набуває моделі поведінки, відповідні його статі і «продиктовані» культурою суспільства, в якому вона росте [23, с.90]. Таким чином, гендерна ідентичність безпосередньо пов'язана з гендерною соціалізацією, в ході якої люди передають соціальні цінності і норми, що стосуються статі, від старшого покоління до молодшого. Гендерна освіта іноді приймає форму свідомих зусиль по зміцненню гендерних очікувань, які виражаються в явно забарвлених заохоченнях або покараннях, але також мають більш тонкі сигнали, що передаються невербально [35, с.10]. Мова - одне з найважливіших засобів передачі цих сигналів, а також іншого культурного досвіду. Гендерна інформація, виражена прямо або побічно, пронизує всю мовну систему. Це стало можливим завдяки архітиповій природі протиставлення «чоловік-жінка». Цей «конструкт семіосфери (і фразеосфери як її компонентів) виконує подвійну функцію. «З одного боку, це інструмент, за допомогою якого сприймається і

оцінюється як індивідуальне, так і колективна свідомість. З іншого боку, в ході історичного та соціокультурного розвитку конструкт піддається процесу моделювання, «ламаючи» старі стереотипи і формуючи нові традиційні відносини, що відображають сприйняття ролі, функції та місця чоловіків і жінки ... [4, с.15]

1.3. Особливості гендерних стереотипів

Гендерні стереотипи – це соціально розподільні структури знань, які містять в собі колективні характеристики по відношенню до бінарних груп чоловіків і жінок.

Зовнішній вид, риси характеру, особливості поведінки, стосунки та інтереси – це загальна структура, що є єдиною для стереотипів взагалом, і вони відрізняються в першу чергу когнітивним змістом окремих соціальних контрольних груп [27, с.208]. Оскільки знання, пов'язані з категоріями статі, гендерні стереотипи схожі за своїм змістом в різних культурах, і якщо розглядати їх з діахронічної точки зору, то вони представляють собою надзвичайно стабільну форму знань, навіть якщо дослідження вказують на конкретні зрушення стереотипів. Американський соціолог У. Ліппман, уперше ввів поняття «соціальний стереотип» в 1922р. Він визначав стереотипи як картини в розумі людини, які економлять його зусилля при сприйнятті складних соціальних об'єктів і захищають його цінності, позиції і права. Стереотипи лежать в основі процесу формування громадської думки і означають схематизовані, стандартизовані образи соціальних об'єктів, зазвичай емоційно забарвлені і мають високу сталість. В соціологічних дослідженнях підкреслюється подвійна природа стереотипів. [18, с.5]

Існують різноманітні види стереотипів, в тому числі і гендерні. Гендерні стереотипи (ГС) - це спрощенні, схематизовані, емоційно чітко забарвлені, стійкі образи чоловіків і жінок, поширювані зазвичай на всіх представників тієї

чи іншої гендерної спільноти, незалежно від індивідуальних особливостей її конкретних представників.

Взаємодія біологічних, соціальних та психологічних процесів гендерної диференціації відома як гендерний типізація. Для глибшого розуміння цього процесу диференціації важливо визнати, що гендерний типізація підлягає процесам розвитку і, в той же час, процесам соціального впливу протягом усього життя людини. Розвиток та соціальний вплив складають нерозривну одиницю [29, с.16]. Навряд чи існує якась інша соціальна категорія, яка робить це настільки зрозумілим, як це стосується статі. Батьки, брати та сестри, однолітки, засоби масової інформації, якщо назвати лише кілька соціокультурних джерел впливу, допомагають визначити, що означає бути хлопчиком чи дівчинкою, чоловіком чи жінкою [35, с.20]

Важливу роль в конструюванні, відтворенні і закріпленні ГС в суспільстві відіграє мова. Критика патріархальної свідомості в мові і мовна реформа, спрямована на усунення нерівноцінного представлення образу жінки в мові та мовленні, на усунення сексистських асиметрій, стали головною метою представників феміністської лінгвістики. Теоретичною базою для феміністської критики мови послужили відомі ідеї В. Гумбольдта і його послідовників Е. Сепіра і Б. Уорфа про мову як про проміжний світ, що стоїть між мисленням і зовнішнім світом людини.

Дослідники феміністської лінгвістики виокремили переважання в мові чоловічих форм в порівнянні з жіночими, а в деяких випадках повна відсутність других як еквівалент першим. Головна мета феміністської критики мови була в тому, що в через відтінок андроцентричності мови, орієнтованої на чоловічий рід, своє місце отримав давній стереотипний образ жінок у світі, що має такі наслідки як дискримінація за статевою ознакою, ігнорування жінок і їх діяльності у професійній сфері, сприйняття жінок як підлеглих і залежних від інших[34, с.255]. Серед завдань феміністської критики мови буде доречним виокремити:

1. Дослідження різниці мовленнєвої діяльності чоловіків і жінок, лінгвістична типологія осіб чоловічої і жіночої статі. Особи різної статі повинні мати свої найменування відповідні до їх характеристик, або мати гендерно-нейтральні форми.

2. Зведення нанівець мовної асиметрії, яка стала наслідком сексизму. Це поняття пов'язано з мовними засобами, що підтримують патріархальні стереотипи в суспільстві та відводять жінці другорядну роль тим самим, впливаючи на її статус.

3. Зменшення дискримінації шляхом мови. Найчастіше це видно за назвами імені, посади, роду діяльності, професії або навіть прізвищ.

4. При назві осіб, слід вживати жіночу форму перед чоловічою.

5. Вплив на мовно-політичну ситуацію.

6. Вивчення лінгвістичних аспектів жіночої літератури[22, с.160]

Таким чином представниці феміністського руху за допомогою таких завдань ставлять собі на мету подолання гендерної нерівності, що проявляється таким шляхом. [10, с.45]

Серед досягнень представниць та представників цього руху можемо зазначити представлену «Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок», яку прийняла Генеральна Асамблея ООН 18 грудня 1979 року. Згодом офіційні публікації та директиви по гендерно-коректному вживанню мови були запроваджені не тільки в Німеччині, а й в інших німецькомовних країнах. Врешті решт у 1993 році німецьким відділенням ЮНЕСКО були опубліковані рекомендації «Мова для обох статей: директиви для несексистського вживання мови» сформульовані М. Хеллінгера і К. Бірбом [29, с.40]

Рекомендації по гендерно-коректному використанню мови були запроваджені у більшості закладах освіти німецькомовних країн. Деякі з них не знайшли своє місце в німецькій мові, але більшість все ж була визнана доречними та реалізовані. Ось основні з них:

1. Для усних і писемних форм стали використовувати подвійні звернення, що позначають професію та стать одночасно: KollegeginnenundKollegen, ProfessorenundProfessorinnen.

2. Запровадили нові назви жіночих професій. Більшість нових найменувань є мотивованими утвореннями імен жіночого роду від відповідних форм чоловічого роду за допомогою суфікса -in або компонента -frau: Notfallsanitäter>Notfallsanitäterin, Beamter>Beamtin, Laborant>Laborantin, Polizist>Polizistin, Konditor>Konditorin, Bankkaufmann>Bankkauffrau, Zahntechniker>Zahntechnikerin, Tierarzt>Tierärztin, Notar>Notarin, Detektiv>Detektivin, Luftverkehrskaufmann>Luftverkehrskauffrau[28, с.110]. Такі лексичні форми найменувань осіб за професіями знищують застаріле стереотипне мислення людей щодо роду діяльності жінок і допомагають сформуванню правильну думку громадськості, тим самим виконуючи важливу соціальну функцію.

Процес найменування чоловічих професій у жіночі тривав доволі довго та мав три етапи: 1. Жінки, які першими вступали в ряди суто чоловічих професій іменувалися лексичними одиницями чоловічого роду:(der) General, Pilot, Mechaniker[10, с.112]. 2. Однак, коли популярність поширилась серед жінок ще більше, тоді перед іменниками стали вживати прикметник "weiblich": weiblicher General, weiblicher Pilot, weiblicher Mechaniker, weibliche Soldaten. 3. Тільки після того, як це явище стає масовим, утворюються похідні жіночого роду з суфіксом -in: Generalin, Pilotin, Mechanikerin. Також були запропоновані до використання лексичні одиниці з компонентами -mädchen, -jungfer, -mamsell, -fräulein, -tochter, але їх вживання було відхилене через додаткову інформацію, що може бути репрезентована без згоди на те особи жіночого і може вважатися некоректним. 4. І врешті решт використання такого поняття як спліттінг, що означає буквально використання слів, що передбачає двох значень одночасно. Наприклад: Arzt / -ärztin, Spezialist/-in. Така форма використовується тільки на письмі, але дещо ускладнює розуміння тексту в цілому.

5. Також, слід згадати, таку форму сплітінгову форму з великою І, що першою з'явилася ще у швейцарських газетах у 80-ті роки 20го століття. Звісно, така форма є зручним рішенням задля ефективного та гендерно рівног позначення, але все жтаки виникають певні труднощі при проголошенні. Наприклад: Lehrerinnen, Tanzerinnen, Studentinnen. Це досить поширена форма і в інших німецькомовних країнах, але слід зазначити, що вона так і не була офіційно прийнята словником Duden.

6. Для зменшення гендерної асиметрії були впроваджені нові лексичні моделі, що мають гендерно-нейтральний відтінок:

- позначення осіб як: Mensch, die Person, das Mitglied;
- гендерно-нейтральні слова і частки: а) в однині: -mitglied, -person, -kraft, б) у множині: -leute, -personen, -kräfte, -personal;
- субстантивовані прикметники і дієприкметники в формі множини: Reisende, Angestellte, Studierende, Auszubildende, Arbeitssuchende [12, с.135];
- предметні позначення для найменування осіб чоловічої і жіночої статі: Professor / Professorin = Professur [5, с.392];
- лексема - ung, що заміняє позначення колективів більш нейтральним значенням, наприклад Assistenz der Geschäftsleitung;

Такі перетворення відносяться також до позначення абревіатур титулів і найменувань осіб за їх родом діяльності: Mag.a, Dr.in, DIn, GFin.

Представники традиційної лінгвістики вказують на неприйнятність подібних варіантів і досить критично ставляться до більшості пропозицій феміністок. Вони вказують на наявність трьох граматичних родів в німецькій мові, які висловлюються означеним артиклем der, die, das, і необхідність розмежування понять рід граматичний (Genus) і рід біологічний (Sexus). Цікавим є також той факт, що від деяких іменників, наприклад, der Henker, der Lustmörder, der Teufel феміністки не поспішають утворювати іменники жіночого роду [14, с.193]. Що стосується назв професій, які історично носили лише жіночий характер, але згодом поширилися і серед чоловіків, то ніяких

характерних суфіксів виділити не можна, наприклад die Hebamme – der Geburtspfleger, die Krankenschwester – der Krankenpfleger.

Отже у такий спосіб, не звертаючи увагу на критику з боку класичної лінгвістики, феміністська лінгвістика дійшла до високих результатів у процесі реформації німецької мови та має значний вплив на мовну політику. Політично коректні форми все частіше використовуються у різноманітних галузях суспільного життя. В першу чергу політичну сферу, медіа та освітню. Результатом виконаної діяльності феміністок послужило утворення нових лексичних одиниць, що позначають особу згідно її статі та роду діяльності. Процес фемінізації мав такий відмінний результат через універсальність німецької мови, якій притаманна категорія граматичного роду та наявність суфікса -in, а також маса гендерно-нейтральних словоформ, що дають можливість називати особу без попередньо-хибних асоціацій зі статтю.

РОЗДІЛ II. ГЕНДЕРНИЙ ФАКТОР У МОВНІЙ ХАРАКТЕРИСТИЦІ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

2.1.Словотвір та гендер у німецькій мові.

Словотвір, як і будь-який інший розділ науки про мову, може розглядатися як з історичної (діахронної) точки зору, так і з точки зору синхронної, тобто системи мови в її сучасному стані. Словотвір вивчає, з одного боку, закономірності утворення слів, а з іншого - результат попередніх словотворчих процесів, тобто готову «продукцію». У зв'язку з цим в синхронному словотворенні виділяють два аспекти: процесуальний (динамічний), пов'язаний з виникненням нових слів, і аспект, обумовлений функціонуванням мовних знаків, з аналізом вже готових лексичних одиниць, який прийнято називати статичним [10, с.140]

До числа основних понять словотвору відноситься поняття словотвірної моделі. Модель - типова структура, що володіє узагальненим лексико-категоріальним змістом і здатна наповнюватися різним лексичним матеріалом (тобто різними лексичними основами) при наявності певних закономірностей сполучуваності її елементів один з одним. У той же час може йти мова про словотворчі моделі, що представляють собою аналог, схему загальної словотвірної системи мови, в даному випадку – німецької [27, с.115]. Спосіб словотворення по суті збігається з поняттям словотвірної моделі в першому з названих вище понять. Засоби словотвору - це конкретні афікси - префікси або суфікси, які формують лексичну основу слова.

У сучасній лінгвістиці вживаються терміни «мотивовані» і «мотивуючі» слова, що передбачають одночасно структурний і семантичний підходи до синхронного станом лексики. Вживається відповідно термін «мотивація» слова, під яким ми розуміємо значення, виведене з семантики моделі (тобто з її узагальненого категоріального змісту) і значення виробляє основи. Наприклад, слово *Lehrer* (учитель) мотивовано основою дієслова *lehren* - вчити і моделлю з

суфіксом -er, що позначає активну особу - «той, хто вчить». Поняття похідної, як володіє структурним змістом, незалежно від мотивації, ширше поняття мотивації, який передбачає лише семантичний зміст. Щоб описати семантику складних НОП(найменувань осіб за професією) за класифікацією Новікової Е.Ю. [10], наприклад, Data-Warehouse-Analyst, потрібно відновити ономаціологічний предикат - «jmd., Der Data-Warehouse analysiert». Аналізуючи досліджувані НОП з точки зору узагальнених словотворчих моделей, ми виявили участь їх всіх в освіті наступних номінацій: суфіксальної і префіксальної моделей, моделі префіксально-суфіксальногословопроизводства, композитної моделі, моделей кореневих слів і безафіксного (імпліцитного) словопроизводства, моделей основ з полупрефіксами і полусуфіксами[10, с.145].

Словоскладання - поширений спосіб словотворення у німецькій мові, продуктивність якого невпинно зростає. Воно характеризується членістю компонентів, імпліцитним характером межкомпонентних відносин. Синтаксичний зв'язок компонентів в словах даного словотвірного типу морфемно не виражена, хоча багато з таких слів мотивуються словосполученнями. Це пов'язано з тим, що сам спосіб словотворення передбачає виведення морфологічних показників за межі морфемного складу утворених лексичних одиниць [5, с.392].

Процес утворення нових слів шляхом словоскладання представляється практично безмежним. Завдяки відкритому характеру словослов'язання в мові виникає велика кількість складних слів. Це можна частково пояснити тим, що чим більший об'єм словника, тим більше в ньому кодифікованих однозначних складних і складнопроизводних імен. Складні слова становлять досить численну групу сучасних НОП. Освіта складних слів, в тому числі і професіонімов, тісно пов'язане як зі словотвором, так і з граматиною, особливо з синтаксичним словосполученням. Складні слова виражають по суті ж синтаксичні відносини між словами, що і соответствующих; ие словосполучення, тільки коротше, в стислій формі, тобто тут проявляється принцип економії. З точки зору

морфологічної будови багато з сучасних НОП є хіба що просте «склеювання» основ (Infonattikkaufmann, Systembetreuer, Projektmanager і ін), але найчастіше це «суфіксальні зрощення» - Anwendungskoordinator, Kommunikationselektroniker і ін. зміст багатьох складних НОП передається частіше описово, синтаксичними групами, за допомогою цілого речення.

За типом словотвірної структури сучасні НОП розподілені на:

- похідні: Designer, Manager, Informatiker, Programmierer;
- складнопохідні: Qualitätssicherer, Datenschutzer;
- НОП, утворені шляхом субстантивації (по конверсії): DV-Beauftragte, DV-Angestellte;
- складні: Help-Desk-Support-Specialist, Call-Center-Berater;
- НОП, утворені за участю абрєвіації: CAD-Autor, IT-Manager, IT-Planer, PC-Koordinator, SAP-Entwickler, DV-Methodiker.

Суфіксальне моделі утворенняНОП

В рамках дериваційного словотворення досить продуктивна суфіксальна модель зустрічається найчастіше. Ми виділяємо наступні суфікси, що беруть участь в утворенні німецьких НОП:

1. -er, -ler, -ner: Developer
2. -e: Biotechnologe
3. -or: Estimator
4. - (i) ent: Call-Center-Agent
5. -ist: Data-Mining-Specialist
6. -ant: Consultant
7. -ar: Referendar
8. -ar: Veterinar
9. -eur: Online-Redakteur
10. -ut: Substitut
11. -ier: Bankier
12. -nom: Gastronom
13. -ikus: Syndikus, Musikus

Для НОП жіночої статі:

1. -in: Teletutorin
2. -ina: Ballerina
3. -euse: Friseurin
4. -ine: Ballerine
5. -ess: Stewardess, Hostess, Politess, Klinikess
6. -isse: Diakonisse
7. -iere: Croupiere

Лексичні частки словотворення зі значенням особи або частотні другі
КОМПОНЕНТИ:

1. - frau: Informatikkauffrau, Kamerafrau
2. - madchen: Dienstmädchen
3. - woman: Anchorwoman
4. - bruder: Krankenbruder
5. - mann: Informatikkaufmann
6. - schwester: Krankenschwester
7. - tochter: Saaltochter, Ladentochter (schweiz.)

Важливими, на наш погляд, є наступні спостереження та узагальнення:

1. У сучасній німецькій мові широке поширення в НОП отримали скорочення (аббревіатури). Використовуються повні аббревіатури, в яких одночленні або багаточленні компоненти НОП даються у вигляді скорочення:

- E-Jurist, Internet-Jurist (Jurist mit Schwerpunkt Online-Recht),
- IC-Designer інженер, який розробляє інтегровані схеми (Ingenieur, der integrierte Schaltungen (ICs; Computerchips) entwirft),
- IT-Manager - керівник інформаційно-технологічного відділу,
- IT-InformationTechnology, das heißt Computersysteme und - netzwerke (leitet die IT-Abteilung in einem Unternehmen, dazu gehört es, die IT-Strukturen und - Arbeitsabläufe des Unternehmens zu planen, zu realisieren);

• а також: CAD-Berater / -in, CADFachmann / -frau, CAD-Konstrukteur / -in, CAD-Programmierer / -in, CAD-Systembetreuer, DV-Anwendungs Koordinator / -in, DV-Assistent /- in, DVAusbilder / -in, DV-Berater / -in , IT-Planer / -in, IT-Projektmanager /- in.

2. Використовуються і неповні аббревіатури, наприклад: Око-Auditor, Umwelt-Auditor аудитор в області охорони навколишнього середовища (prüft in Untemehmen, ob das Umwelt-Managementsystem funktioniert und gesetzliche Anforderungen beachtet werden).

3. Поряд з аббревіатурами велике поширення в сучасній німецькій мові отримують НОП, що складаються з декількох слів: Business Development-Manager [25, с.44] фахівець, який планує подальший розвиток підприємницької діяльності (plant zusammen mit dem Geschäftsführer die zukunfftige Geschäftsentwicklung eines Untemehmens), Change-Control-Ingenieur - інженер, який удосконалює технічні прилади (verwaltet, steuert und überwacht alle Änderungsvorgange und Weiterentwicklungsprozesse an einer großen Maschine und informiert Kunden über geplante technische Änderungen), Help-DeskSupport-Specialist [28.156]фахівець, який надає допомогу підприємствам в області техніки (erste Anlaufstelle für Anrufer, die mit dem Produkt der Firma technische Probleme haben. Die einfachen Anfragen bearbeitet er selbständig, die anderen gibt er an die Experten der zweiten und dritten Support-Ebene weiter). Інші приклади: Homebanking-Security-Spezialist / -in, Human-ResourcesGeneralist / -in, Informations- und Telekommunikationssystem-Elektroniker / -in, Ingenieurassistent /- in Datentechnik, Ingenieur / -in für Informationsverarbeitung InsideSales-Coordinator / -in, Institutional- Advisory-Support / -in, Interconnection-Spezialist / -in, Intemational-Relocation-Spezialist / -in, International Online Communication Manager / -in, Intemationaler SAP-Berater für die Funktion Vertrieb, Kundenauftragsabwicklung und Produktionsplanung (m / w), Interview-Koordinator /-in [213], Inventory-Controller / -in, Investor-Relations-Manager / -in, Kommunikationselektroniker Fachrichtung Funktechnik,

Kommunikationselektroniker / -in Fachrichtung Informationstechnik, Kommunikationselektroniker / -in Fachrichtung Telekommunikationstechnik та ін.

4. Зустрічаються і змішані НОП, що складаються з аббревіатури і декількох слів: IT-Security-Manager, Spezialist IT-Sicherheit фахівець з питань безпеки інформаційно-технологічних систем (Verantwortlich für Sicherheitsfragen bei komplexen IT-Systemen, zum Beispiel bei Banken oder im Bereich E-Commerce), E-Business-Specialist, E-Commerce Consultant фахівець по комерційним проектам в Інтернеті (betreut und entwickelt virtuelle Einkaufswelten und E-Commerce-Projekte). Інші приклади: DV-Benutzerservice-Fachmann / -frau, SAP Basisberater Logistik (m / w), SAP-Berater / -in Logistik, SAP Consultant und Teilprojektleiter, SAP-Experte / -in Business Warehouse, IT-Security-Manager / -in, E-Recruiting-Manager / -in, E-Learning-Pädagoge, E-Learning-Experte /- in, E-Commerce-Koordinator /- in, ECommerce-Consultant /- in, ECommerce Logistik Spezialist /- in, DV-SupportSpezialist /- in та ін.

Значну роль в синхронному словотворенні відіграють іншомовні елементи, включені в більшості випадків в запозичені лексеми, інколи поєднуються з німецькими основами. Спостерігається і зворотнє явище - приєднання німецького афікса до запозиченої основи. Спостерігається «інтернаціоналізація» німецького словотворення, що відображає зростання міжнародних зв'язків в сучасному світі, що свідчить про певний рух в системі словотвору.

Сучасні німецькі НОП характеризуються великою кількістю запозичень з англійської мови. Серед запозичених НОП переважають похідні. Вони утворені переважно суфіксальним способом[10, с. 188].

Запозичення, як і інші способи мовного відображення реальної дійсності, виконують номінативну функцію. Вона відрізняється від всіх інших способів номінації механізмом створення номінативних одиниць, оскільки в даному випадку ми маємо справу з використанням ресурсів іншої мови, тобто вже готових, хоча і нових одиниць, як з точки зору форми, так і змісту. Типовими суфіксами для запозичених НОП є: -ist, -ant, -or, -eur, -ent, -ier. Певна частина запозичених похідних НОП чоловічого роду оформляється суфіксом -

ег. Переважна кількість НОП жіночого роду має суфікс -in, в той час, як їх виробляє основа є запозиченою: Institutional-Advisory-Supportin, Inventory-Controllerin і ін.

Значна кількість запозичених НОП складають складні. Серед складних НОП велика частина одиниць характеризується тим, що певне поширення знаходить змішаний тип утворення, коли один з компонентів є запозиченим, інший - споконвічним словом, наприклад: Beteiligungsmanager/-in, Gastemanager/-in, PC-Berater/-inta і ін.

Оказіональні способи творення НОП

Оказіональні способи творення НОП властиві неофіційними НОП, які вживаються в основному в усному мовленні.

Відхилення від норми, яке лежить в основі виникнення окказіоналізмів, виявляється на будь-якому мовному рівні (фонетичному, морфемному, лексичному, синтаксичному), в слові і фразеологізми[5, с.288]. У найзагальнішому вигляді словотворча окказіональність при утворенні неофіційних НОП може проявлятися в наступному:

1. У окказіональних способах заповнення узуальних словотворчих моделей.
2. У певних порушеннях норм словотворення, які накладає система на той чи інший словотвірний тип.
3. У використанні в неофіційних НОП словотворчих формантів, які недостатньо відомі мовній системі або знаходяться на її периферії.
4. У створенні нетипових утворень по чисто окказіональним моделям поза всяким відповідності з існуючими в мові словотворчими типами.

Такий підхід до утворення неофіційних НОП дозволяє говорити як про способи номінації, властивих тільки окказіоналізмам, так і змішаним способам, що поєднують узуальні з окказіональними. Із зазначеного також випливає, що частина окказіональних утворень може відповідати закономірностям узуальних словотворчих моделей, що однак не веде до утворення лексичних одиниць.

Визначальним фактором тут виявляється не модель, а її конкретне лексичне наповнення, яке обумовлює окказіональність таких утворень [10, с.156].

Що стосується неофіційних НОП, то для них характерно зворотний словотвір, в результаті якого з мотивуючого складного слова видаляється один або кілька компонентів, що властиво усного мовлення: Stenotypistin(стенографістка) - Typi; Polizeibeamter(поліцейський) - Poli; Bartkratzer(чоловічий перукар) - Cratzer.

Утворення окказіональних НОП спостерігається також за подібністю діяльності (з відтінком іронії): Frisor(перукар) - Fadenzieher, Backer(пекар) - Mehlwurm, Orthopade(ортопед) - Knochenschuster, Apotheker(аптекарь) - Giftmischer, Kellner(офіціант) - Trinkgeldpinguin. За зовнішньою подібністю (метонімія): Polizist(поліцейський) – grüner Frosch.

Субстантивовані іменники і дієприкметники за професійним спрямуванням при вживанні з певним артиклем в однині мають однакову форму для обох статей. Певний артикль функціонує в гендерному аспекті: die Angestellte – der Angestellte, die Vorsitzende – der Vorsitzende. З точки зору форми іменники цього типу розрізняються за родом тільки з невизначеним артиклем: ein Angestellter – eine Angestellte. У множині вони повністю нейтральні в гендерному відношенні: Angestellte, Beschäftigte, Berufstätige. Так як ці позначення лексикалізовані, вони не пов'язані з суфіксом -in. Виняток становлять позначення посадової особи і довіреної. Останній утворює жіночі форми як субстантивовані прикметники, так і з суфіксом -in: die Gesandte / die Gesandtin. Форма * die Beamte не існує [28, с.145]. Згідно Самеле і Вальтеру, іноді зміщена жіноча форма також помилково формується в цих конструкціях, таких як der Abgeordnete - * die Abgeordnete, хоча це зайве, тому що Abgeordnete є гендерно-нейтральною одиницею [1, с.45].

Навіть в разі професійних найменувань, які були взяті з англійської мови і не піддаються додаванню суфікса -in, артикль може позначити стать die Flight Attendant – der Flight Attendant, die Diskjockey – der Diskjockey.

Сплітінг означає заміну архілексем на позначення статі у слові; жіноча і чоловіча форми називаються окремо (Paarform): Lehrer und Lehrerinnen, Erzieher / Erzieherin, Kuratorin / Kurator.

Очевидним недоліком іменування є як громіздкість іменування, так і погана читабельність текстів. Вона займає відносно великий простір, в той час як збільшення обсягу інформації залишається незначним. Більш того, це порушує неминучу тенденцію мови до скорочення, більш економічному висловлюванню. Особливо, коли зустрічаються артиклі, прикметники або займенники, взаємозв'язок між окремими членами висловлювання може заплутатися, і, таким чином, всі висловлювання можуть бути незрозумілими. Крім того ємність короткочасної пам'яті і кількість оброблюваних елементів обмежені. Тому постійне повторення, як це часто потрібно, може бути "складним", "незрозумілим", "неприємним" і "громіздким" [24, с.65].

Нейтралізації

У цьому контексті слід також згадати про нейтралізацію, яка, безсумнівно, веде до ухилення від сексистських висловлювань, навіть якщо вона безпосередньо не служить тому, щоб зробити місце жінки більш помітним з лінгвістичної точки зору у соціумі. У німецькій мові існують професійні терміни, які не враховують гендерні аспекти:

- die Person(людина),
- die Persönlichkeit(особистість),
- das Personal (Krankenpflegerpersonal)(персонал, медперсонал),
- die -leute (Finanzkaufleute)(фінансові службовці),
- die - kraft (Fachkraft, Hilfskraft, Lehrkraft, Pflegekraft, Schreibkraft, kaufmännische Kraft)(кваліфіковані робітники, помічники, вчителі, медсестри, друкарі, комерційний персонал),
- die -hilfe (Haushaltshilfe)(клінінг),
- die -schaft (Lehrerschaft)(вчителі),

- das Mitglied(членство),
- die Professur(професура),
- die Vertretung(представництво),
- die Doktorandenstelle(посада доктора наук),
- das Sekretariat(секретаріат).

Таким чином, при слові "Stellvertreter" присутні такі нейтральні вирази: stellvertretende Person, stellvertretendes Mitglied, die mit der Stellvertretung betreute Person, die ... vertretende Person, Stellvertretung, eine Person als Vertretung ...

Крім того, всі іменники, прикметники і дієприкметники у множині і іменник числі з суфіксом -ung, або -um є гендерно-нейтральними: die Vorsitzenden, die Studierenden; Vertretung, Leitung, ärztliche, juristische, psychologische Fachberatung, Ministerium, Präsidium [37, с.210].

Безособові конструкції речень, перефразування або пасивні пропозиції також можуть або повністю виключити згадку про осіб, або звести його до мінімуму[43, с.39]. Вони також мають свої недоліки: вони являють собою "нейтральні в гендерному відношенні способи вираження думок" і стилістично не підходять для повсякденного спілкування. Вони цілком можуть представляти мову адміністрації і бюрократії[43, с.130], але в розмовній мові такі словосполучення привели б до мовного зубожіння, що, звичайно, небажано[39, с.38]. Більш того, в чоловічому контингенті у контекстах, де домінують чоловіки, вони знову ж можуть викликати тільки "чоловічі" конотації.

Згадані вище можливості забезпечення помітності жінок в назвах професій свідчать про те, що у німецькій мові є досить лінгвістичних засобів, щоб мати можливість однозначно висловлювати жіночу стать. Якщо ви хочете / повинні ставитися до групи змішаної статі, можна поєднувати різні можливості формулювань: З одного боку, існує можливість прямо називати жінок і чоловіків, причому є також всі форми скорочень.

Лінгвістичне співтовариство вважає, що короткі форми мають різну придатність, проте їх використання рекомендується в порівнянні з виразами

сексизму. По-друге, можна вдатися до гендерно-диференційованим позначенням, в яких, однак, відсутня ясність щодо амбісексуальних позначень. Прямий посилання на підлогу також уникають множини іменників прикметників і дієприкметників. Більш того, можна придумати інші гендерно-орієнтовані вираження, які будуть (не тільки) працювати з морфологією, а й (також) з синтаксисом (наприклад, пасивні пропозиції). Однак основа творчого використання мови лежить в умонастрої мовного співтовариства.

Розглянувши та проаналізувавши основні словотворчі форми іменників на позначення професій жіночого та чоловічого роду можна зробити висновок, що німецька мова досить різноманітна система, яка завдяки власним особливостям дозволяє внести глобальні корективи, які в свою чергу впливають на світосприйняття носіїв мови, та людей, що вивчають її. Підсумовуючи вищесказані факти, можемо виокремити власну класифікацію, що подана у наступних таблицях:

До першої групи відносяться іменники, що були запозичені повністю з інших мов, без виключних морфологічних одиниць. До частково запозичених НОП можна віднести лексичні одиниці, що складаються з двох і більше компонентів, але одна морфологічна частка є запозиченою, а інша німецькою. До третьої групи відносяться слова, що історично служили лише в німецькій мові, таким чином ця група слів відрізняється знову ж таки за гендерною ознакою: як ми можемо помітити суто «жіночих» професій та звань значно менше, що свідчить, як ми вже описували раніше, про незначну роль жінки у суспільстві та її поле діяльності, що склалося через певні історичні та економічні події. Суто «чоловічих» номінацій в більшості, що у певний момент послужили матеріалом для такого лінгвістичного феномену, як моція.

<i>ЗАПОЗИЧЕНІ НОП</i>	
<u>Art Director</u>	Художній керівник
<u>Call-Center-Agent/in</u>	Агент колл-центру

<u>Creative Director</u>	Креативний директор
<u>Journalist/in</u>	Журналіст
<u>Mathematiker/in</u>	Математик
<u>Psychotherapeut/in</u>	Психотерапевт
<u>Risk Manager/in</u>	Менеджер ризиків
<u>Sozialpädagoge/-pädagogin</u>	Соціальний педагог
<u>Physiklaborant/in</u>	Фізичний лаборант
<u>Event-Manager/in</u>	Менеджер подій

<i>Частково запозичені НОП</i>	
<u>Hotelkaufmann/-frau</u>	Клерк готелю
<u>Reiseverkehrskaufmann/-frau</u>	Турагент
<u>Restaurantfachmann/-frau</u>	Ресторатор
<u>Metallbauer/-in</u>	Працівник металургії
<u>Lokomotivführer/in</u>	Машиніст локомотива
<u>Anlagenmechaniker/in</u>	Механік заводу

Software-Entwickler/-in	Розробник програмного забезпечення
<u>Sozialarbeiter/-in</u>	Соціальний робітник
<u>Busfahrer/-in</u>	Водій автобуса
<u>Kameramann/-frau</u>	Оператор

<i>Традиційно-німецькі НОП</i>	
<u>Bäcker/-in</u>	Пекар
<u>Drucker/-in</u>	Друкар
<u>Erzieher/-in</u>	Вихователь
<u>Hausmeister/-in</u>	Двірник
<u>Richter/-in</u>	Суддя
<u>Zimmerer/Zimmermann</u>	Тесляр
<u>Marktforscher/-in</u>	Дослідник ринку
<u>Tierpfleger/-in</u>	Доглядач зоопарку
<u>Verkäufer/-in</u>	Продвець

НОП традиційно притаманні жінкам

Kindergartnerin	Вихователька дит.садку
Hebamme	Акушерка
Krankenschwester	Медсестра
Kosmetikerin	Косметолог, працівниця косметологічної індустрії

<i>НОП традиційно притаманні чоловікам</i>	
Handwerker	Ремісник
Schmied	Коваль
Dachdecker	Покрівельник
Schreiner	Столяр
Seemann	Моряк
Kaminkehrer	Сажотрус
Priester	Священик
Fleischer	М'ясник
Militär	Військовий
Banker	Банкір

2.2.Формування лексичних компетенцій

Передбачається що середньостатистичний учень по виходу зі школи повинен володіти певними навичками та компетенціями, які вивчив, у нашому випадку, на курсі німецької мови. У нашому дослідженні в даний момент мова піде саме про лексичну компетенцію, не дивлячись на те що інші види і підвиди компетенцій такі ж значущі як і описувана. Лексична компетенція - це знання словникового запасу мови, що складається з лексичних та граматичних елементів, а саме вміння його використовувати [41, с.136].

Лексичні елементи включають, з одного боку, окремо існуючі слова, а з іншого - різні фіксовані фрази, що складаються з декількох слів. Граматичними елементами, з іншого боку, є слова, що відносяться до закритих класів слів, тобто займенники, артиклі, прийменники, допоміжні і модальні дієслова, союзи і модальні частки.

Однак лексична компетенція тісно пов'язана з усіма іншими компетенціями, тому освоєння того чи іншого слова не може означати тільки засвоєння лексичних і граматичних елементів. У «GemeinsameneuropäischenReferenzrahmenfürSprachen»згадуються також наступні компетенції, всі з яких пов'язані з словниковим запасом: граматична компетенція, семантична компетенція, фонологічна компетенція, орфографічна компетенція, ортоепіческа компетенція, соціолінгвістична компетенція і прагматична компетенція [44, с.75].

Поняття «компетенція» вже давно входить в понятійний апарат теорії і методики навчання стосовно навчання іноземним мовам. Воно було введено Н. Хомським в 1965 році [6, с.75] Компетенція (в перекладі з латинської - «competencia») означає коло питань, в яких людина добре обізнана, володіє знаннями і досвідом. Згідно з Е. Ф. Зеер, «компетенції - це узагальнені способи дій, що забезпечують продуктивне виконання професійної діяльності» [6, с.73].

До складу лексичної компетенції входять наступні компоненти: мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-практичний і рефлексивний.

У навчальному процесі когнітивна база:

- допомагає успішно оволодівати одиницями мови;
- дозволяє будувати власні висловлювання на мові, що вивчається;
- дозволяє правильно сприймати і оцінювати висловлювання інших учасників актів комунікації [9, с.285].

Протягом того, як учень набуває лексичні навички продуктивного та рецептивного характеру, формується стала лексична компетентність.

Головним фактором, що показує готовність учнів вільно застосовувати навички, є їх здатність працювати з вивченим матеріалом, шляхами, які вже були описані вище.

Формування лексичної компетенції можна розподілити на такі етапи:

- перший етап, що складається тільки із навичок рецептивного характеру: накопичення, спостереження.
- другий етап це перші спроби аналізувати: узагальнення слова, його семантична характеристика.
- третій етап пов'язаний із пізнанням основних принципів устрою лексичної системи мови
- четвертий етап включає в себе активні дії продуктивного характеру, учень може швидко розпізнати подані слова у тексті та оперувати активною лексикою, вирішуючи комунікативні завдання.

Є важливі аспекти для формування та зберігання лексичної компетентності в учнів. Наприклад, організація та підготовка лексичного матеріалу та ефективне засвоєння словникового запасу, основні знання про семантику слова, практичне тренування та набуття автоматизму, подолання інтерференції з рідної мови, відпрацювання навичок з комбінованого різних рівнів складності.

В результаті формування лексичної компетенції учні повинні показати наступні вміння:

- точно та свідомо відтворювати слово вголос;
- швидко знаходити слова в власному лексиконі;
- виробляти лексичну гнучкість;
- здогадуватися про значення невідомих слів за їх складовими;
- урізноманітнювати мовлення шляхом підбору слів схожих за наченням;
- вирішувати проблему нестачі лексичних одиниць різними шляхами;
- здійснювати лексичну самокорекцію.

Якщо всі з вищеперелікованих пунктів присутні, то це свідчить про високоефективну підготовку учнів, та гарний рівень лексичної компетентності.

Досягти таких результатів серед учнів середнього і старшого шкільного віку сприяють певні види і типи вправ на засвоєння матеріалу. На думку С. Ф. Шатілова, мовні вправи, формуючи в учнів мовні навички словозміни, формотворення, конструювання, позитивно позначаються на становленні мовних навичок і розвитку відповідних умінь [7, с.208]. Вони спрямовані на засвоєння слів як функціональних елементів мови, розвиток умінь оперувати словами при побудові пропозиції і включати їх в пов'язане висловлювання.

Вони включають в себе:

- повторення слів (пар слів), близьких за звучанням з рідною мовою (наприклад *der Mechaniker* - Механік);
- співвіднесення даних термінів з їх визначеннями;
- вправи на заповнення пропусків в тексті активною лексикою уроку;
- виявлення лексичних неточностей в тексті (пропозиції);
- з'єднання частин речень за змістом;
- виділення в тексті лексичних одиниць, що мають латинське походження, і подальша передача змісту тексту в сімпліцізованій формі і інтернаціоналізми. [9, с.208]

Інший етап навчання передбачає застосування вже іншого виду навичок, а саме перехід від навичок розуміння і грамотного відтворення лексичних одиниць до їх коректного вживання у зв'язному монологічному та

діалогічному мовленні. Такий перехід здійснюється за допомогою умовно-мовленнєвих вправ.

Цей тип вправ виконує завдання навчального характеру: імітуючи користування даним видом мовленнєвої діяльності на методично організованому текстовому матеріалі, вони враховують, з одного боку, особливості даного виду мовленнєвої діяльності та, з іншого боку, труднощі оволодіння лексичним матеріалом учнями[9, с.210].

Групу цих вправ становлять:

- питально-відповідні вправи;
- виклад тексту з опорою на «дискурс-структуру» тексту;
- діалогізація / полілогізація змісту тексту;
- опис малюнка, схеми;
- складання повідомлення за ключовими словами і виразами;
- реферування українського тексту німецькою мовою;
- інтерпретація окремих розділів тексту, статті;
- опис і порівняння тих чи інших фактів в тексті;
- усний переклад тексту з рідної мови та ін.

Різні типи вправ не повинні концентруватися навколо одного тексту. Навпаки, в рамках одного тематичного розділу на різних етапах можна використовувати необмежену кількість текстів міжпредметного характеру: виконання мовних вправ на основі одного тексту і умовно-мовних - на основі іншого доречно в силу високої повторюваності в текстах лексичних одиниць в рамках даної мікротеми, і це є особливістю структурування комплексу вправ [10, с.200].

Таким чином, запропонований комплекс вправ, в основу якого покладено активне залучення міжпредметних зв'язків, а також принципи систематичності, послідовності і свідомості виконання, поступово дає учням вміння формувати самостійне висловлювання іноземною мовою.

2.3 Спеціалізовані вправи спрямовані на формування й удосконалення лексичної компетентності.

Спираючись на проведений аналіз, ми розробили низку вправ, що сприятимуть формуванню лексичних навичок у школярів під час знайомства із назвами професій і німецькій мові. Розглянемо їх докладніше.

Вправа 1. Подивись на зображення та на список назв професій нижче, вибери відповідні зображуваним та перелічи зайві.

▪ ein Arzt	▪ die Gärtnerin
▪ eine Krankenschwester	▪ die Kochin
▪ ein Treiber	▪ die Friseurin
▪ ein Arbeiter	▪ der Architekt
▪ ein Verkäufer	▪ ein Konstrukteur
▪ ein Geschäftsmann	▪ der Schreiner

Вправа 2. Заповни відсутні букви у наданих словах.

Die Ä_z_in, der Er_ie_r, der F_h_er, der Fleis_er, die Kr_ke_chw_ter,
 der S_kre_r, die St_arde_s, der Un_rn_mer, der V_rk_fer, der Inge_ie_r, der
 L_nd_irt, der Pr_fe_sor, der Progr_mier, der Sch_i_tst_ler, der Sc_uspi_ler, der
 F_erweh_mann, der B_angestellter, der Ge_g_r, der Recht_nwalt, der
 Sta_tsfu_ktion_r, der Brieftr_er, die St_not_istin, der Dolm_scher, der Spor_er.

Вправа 3. Розглянь таблицю із ребусом. Знайди сховані слова.

h	s	o	j	c	a	u	p	a	h	p	v	o	q	u	a	t	e	p	b	g
k	a	b	p	v	p	o	l	i	t	i	k	e	r	u	b	a	b	m	u	h
n	k	u	y	t	o	d	u	q	w	e	r	h	t	u	i	p	x	n	s	k
d	i	r	e	k	t	o	r	n	o	p	a	r	z	t	s	h	t	n	f	n
z	n	o	y	u	h	q	h	i	b	p	m	e	t	z	g	e	r	g	a	q
a	d	g	h	i	e	p	t	e	t	a	e	j	l	t	a	y	b	o	h	l
h	e	h	o	u	k	n	e	v	r	g	r	b	e	a	m	t	e	r	r	k
b	r	k	f	n	e	v	a	x	a	q	p	r	n	j	q	w	e	h	e	j
e	p	n	o	k	r	a	n	k	e	n	s	c	h	w	e	s	t	e	r	h
o	f	r	i	n	g	e	n	i	e	u	r	m	a	r	m	u	g	z	b	g
q	l	i	w	s	h	z	i	d	b	a	u	e	r	e	b	a	n	k	e	r
e	e	q	n	a	r	c	h	i	t	e	k	t	h	a	r	i	b	o	r	f
t	g	y	b	z	g	b	e	t	e	t	a	o	s	t	b	w	l	q	y	d
m	e	p	u	k	a	n	t	i	e	r	a	r	t	a	r	z	t	i	n	s
z	r	q	p	o	l	i	z	i	s	t	r	t	z	u	i	o	p	l	k	a

Вправа 4. Знайди відповідність між словом та його визначенням.

1. Ein Friseur/-in	a) unterrichtet kleine Kinder
2. Ein Tierarzt/-in	b) fliegt Flugzeuge.
3. Ein Schreiner/-in	c) kümmert sich um Fluggäste.
4. Ein Koch/-in	d) serviert Menschen Essen.
5. Ein Pilot/-in	e) stellt Dinge aus Holz her.
6. Stewardess	f) schneidet den Leuten die Haare.
7. Polizist/-in	g) fährt schnelle Autos.
8. Rennfahrer/-in	h) kümmert sich um kranke Menschen.
9. Krankenschwester	i) regelt den Verkehr.
10. Kindergärtnerin	j) arbeitet auf einem Bauernhof.
11. Ein Kellner/-in	k) heilt kranke Tiere.
12. Ein Clown	l) bringt Menschen zum Lachen.
13. Ein Bauer/-in	m) stellt Essen her.
14. Ein Postbote/-in	n) baut Häuser.
15. Ein Banker/-in	o) zählt Geld.
16. Ein Baumeister/-in	p) bringt Briefe.

Вправа 5. Виберіть правильні варіанти утворення іменників жіночого роду.

1) Ein Schreiner

- a) Schreinertin
- b) Schreinerin
- c) Schreinererin

2) Ein Koch

- a) Kocherin
- b) Kochen
- c) Kochin

3) Ein Pilot

- a) Pilotin
- b) Piloterin
- c) Pilotein

4) Steward

- a) Stewardar
- b) Stewardess
- c) Stewardessin

5) Polizist

- a) Polizisten
- b) Polizistin
- c) Polizisterin

6) Rennfahrer

- a) Rennfahrererin
- b) Rennfahrin
- c) Rennfahrertin

7) Kranken

- a) Krankenpflieger
- b) Krankenin
- c) Krankenschwester

8) Kindergärtner

- a) Kindergärtnerin
- b) Kindergärtnerer
- c) Kindergärter

9) Ein Kellner

- a) Kellnerin
- b) Kellneren
- c) Kellnertin

Вправа 6. Прочитай текст та слова у рамці вище, заповни пропуски у реченнях відповідниками.

Profis, Gericht, Durchschnitt, Restaurants, Linie, Beruf, Fähigkeit, Qualität, Produktionsleiter, Küche

Damit ein Mensch normal arbeiten und sich um seine Lieben kümmern kann, sollte er gut ernährt sein. Aber nicht oft müssen zu Hause zu essen. Für diesen Fall gibt es zahlreiche Restaurants und Cafés, in denen das Essen zubereitet wird Menschen, die den Beruf Konditor. Diese _____ arbeiten in großen Organisationen, sowohl in der Armee und in Kindergärten. Problem Koch zu kochen Rohkost ist schmackhaft und befriedigend_____.

Entrees sah genauso aus wie das offene Feuer verbrannt halb gebackenen Stücke von Fleisch oder Fisch. Feuer Menschen mindestens seit dem mittleren Paläolithikum verwendet, aber es war nicht ein Koch. Auf der ersten Profis, die ihren Lebensunterhalt in diesem Beruf zu machen, lesen Sie als ein Zeichen der griechischen Zivilisation in Kreta 2600 Jahr v. Chr.e. Für die Soldaten des _____Essen aus den erlesensten Produkten speziell angeheuert Meister kulinarischen Geschäft vorbereitet. Wir können sicher davon ausgehen, dass die mehr alten Kulturen von Ägypten , Phönizien und Schumer waren auch professionelle Köche arbeiten für Familien Adlige und Herrscher. Später gab es so etwas wie Gesundheitsregeln, die die Arbeit dieser Profis regelten.

Der Mensch isst im _____dreimal am Tag - das sorgt für eine ständige Nachfrage nach den Dienstleistungen dieser Profis. Wenn ihre leckere Konditorei oder ihr Konditor die Kunden versorgt, kann sie mit den Stimmen rechnen und diese Besucher nach einer Weile wieder besuchen. Von der Eröffnung eines bedeutenden Segment der Unternehmen Catering und_____, und damit ein guter Spezialist wird ohne Arbeit bleiben.

Grassroots und einzigartigen Beruf : Konditor sollte in erster ____vorsichtig sein und haben ein gepflegtes Äußeres. Unnötig zu sagen, die Qualitäten, die einen scharfen Geruchssinn und Geschmack, das Fehlen von Herzkrankheiten genannt

werden kann, die Haut und die_____, gleichzeitig im Auge behalten über ein paar Gerichte in der Küche vorbereitet. Es ist nicht selten_____. Einige Meister dieses Falles sind der stolze Titel des Küchenchefs. Solche Arbeiter können nützlich sein, auch weg von der Küste gefunden werden - auf hoher See.Dieser Koch kochte für das männliche Personal der Matrosen, die ihn kurz, aber lautstark ansprechen - "Koch".

Der Koch hat es mit kochenden Flüssigkeiten und heißen Oberflächen zu tun . Daher kommt es oft zu Verbrennungen. Diese Person ist verantwortlich für die der Gerichte , und wenn jemand krank wird nach dem Mittag-oder Abendessen , werden Sie die Küche schuld. Ein guter Spezialist kann schließlich der Chef in der Küche werden, und große Organisationen – der_____.

Professionelle Schulen in den Städten haben erfolgreich Menschen die kulinarische Geschäft gelehrt, aber wert, dort zu gehen, außer für das Dokument, als ein ausgezeichnete Koch und Konditor kann zu Hause in der ____sein - Kochen, ist es immer noch jemand zu haben.

Вправа 7.Розбийтеся на пари і складіть діалог між рекрутером і претендентом, використовуючи наступні слова і вирази:

- Traumberuf
- CV
- Vorstellungsgespräch haben
- Kompetenzen nachweisen
- bisherige Tätigkeit
- als Assistent der Geschäftsführung arbeiten
- sich um eine Beförderung bewerben
- Erfahrung als Verkäuferin, Kassiererin und Promoterin

Вправа 8. Дай усну відповідь на запитання.

1. Was sollst du nach Beendigung der Schule werden?
2. Wann legst du das Abitur ab?
3. Wofür interessierst du dich besonders?
4. Welche Fächer studierst du besonders gern?
5. Was bedeutet es, als Freiberufler zu arbeiten?

6. Ist es schlimm, eine falsche Berufswahl zu treffen?
7. Wie sehen Sie Ihren Traumjob?
8. Was ist Ihnen wichtiger - Geld zu verdienen oder sich selbst zu verwirklichen?

Завдання 9. Прочитай текст і знайди назви професій, згрупуй їх застовпчиками в таблиці нижче.

Die begehrtesten Berufe in Deutschland - Ärzte und Juristen - sind etwas den IT-Spezialisten gewichen. Ihre Dienste werden in staatlichen und sozialen, wissenschaftlichen und industriellen Aktivitäten genutzt. Die beliebtesten Bereiche sind die Informationssicherheit sowie die Cloud-Technologie.

Laut Statistik nutzt der größte Teil der Bevölkerung täglich soziale Netzwerke. Viele Unternehmen setzen, um ihr Produkt qualitativ zu bewerben, auf Werbung auf Facebook, Twitter, Xing, bzw. es gibt eine weitere Einheit im Staat - SMM-Spezialist.

Ärzte in Privatkliniken haben eindeutig die höchsten Gehälter im Vergleich zu allen anderen Fachrichtungen. Die bestbezahlten sind Zahnärzte, plastische Chirurgen und Anästhesisten.

Fahrer von Spezialmaschinen aller Art, einschließlich Kranführer und Planierdraupenfahrer, führen die Liste der gefragten Mitarbeiter an. Die bestbezahlten Arbeiter sind Bauarbeiter: Maler, Maurer, Fliesenleger. Auf der Liste der in Deutschland gefragten Berufe finden sich auch: Animatoren und Handwerker, Reinigungskräfte, Gärtner, Kindermädchen und Pflegekräfte.

IT-Technologien	Technik	Medizin	Management	Professionelle Berufe

Завдання 10. Прослухай діалог, визнач рід занять людей за почутою інформацією.

- Guten Tag. Wie kann ich Ihnen heute helfen?

- Ich fühle mich nicht sehr gut.
- Was ist denn los mit Ihnen?
- Ich habe Ohrenschmerzen und Fieber.
- Setzen Sie sich bitte auf den Tisch, damit ich in Ihr Ohr schauen kann. Sie haben eine Ohrenentzündung.
- Was muss ich tun?
- Sie müssen zweimal am Tag Tropfen in das Ohr geben. Hier ist ein Rezept, das Sie in die Apotheke mitnehmen können.

Сподіваємося, дані вправи будуть цікавими для учнів та сприятимуть розвитку їх компетенції на уроках німецької мови.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Загальна тенденція до розвитку будь-якої мови, яку ми можемо спостерігати крізь призму лінгвістичних досліджень, відбувається через зміни соціальних і економічних настроїв у світі.

Гендерна лінгвістика, що стала предметом вивчення нашого дослідження, є галуззю науки, що займається вивченням гендеру за допомогою лінгвістичного апарату. Грунтуючись на прикладах, наведених у нашому дослідженні, про масову емансипацію жінок у світі, а особливо в Німеччині 60-х років 20-го століття, можна зробити висновок що німецька мова зазнала значних змін за допомогою введених фемінітивів, таким чином поповнивши словниковий склад німецької мови і даючи поле для нових досліджень.

Лексико-семантичний аналіз найменувань осіб за професіями дозволив пролити світло на особливості словотворення даної підгрупи слів і розробити класифікацію, покладаючись на авторитетну думку дослідників в іменованій галузі. А розробка спеціалізованих вправ для формування та удосконалення лексичної компетенції з використанням іменників на позначення професій дала можливість навчитись коректно використовувати на усному та письмовому мовленні лексичні одиниці досліджуваної підгрупи у школярам, що вивчають німецьку мову.

Розглядаючи особливості словотворення, особливо фемінітивів за допомогою суфікса *-in*, який вчинив революцію в німецькій мові, яка вважалася андроцентричною за своїм характером, можна зробити висновок, що завдяки цьому мова стала вважатися більш гендерно-нейтральною, що в свою чергу призводить до більш позитивних настроїв громадськості.

Метою нашого дослідження був аналіз та комплексний підхід до дослідження даної підгрупи лексичних одиниць. Для досягнення нашої мети ми виконали вище поставленні завдання: дослідили термін «гендер» в лінгвістиці, розглянули основні гендерні стереотипи і їх вплив на мову, особливості словотвору в німецькій мові та розробка вправ. Таким чином ми

дотримуємося точки зору, що гендер відображає складний соціокультурний процес формування (конструювання) суспільством чоловічих і жіночих ролей, підкреслює відмінності в поведінці, ментальних і емоційних характеристиках людини тієї чи іншої статі.

Актуальність обраної нами теми була доведена розглядом основних питань гендерної лінгвістики на основі німецької мови.

Таким чином ми довели актуальність обраної нами теми тим, що вивчаючи «зрівнювання» мови, ми тим самим порівнюємо власне світосприйняття, а це важливий фактор при сучасних дослідженнях з лінгвістичної точки зору.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні складних іменників німецької мови порівняльним вивченням в українській мові.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богачева М. В. Специфика гендерной дифференциации языковых средств. Дніпропетровськ. : Вид-во ДНУ, 2008. С. 43–49.
2. Булатецька Л. І. Теорія і теоретизація у лінгвістиці: Підручник для ВНЗ. 2004. С. 77.
3. Горошко Є. Пол, гендер, мова. Жінка. Гендер. Культура. М., 1999. С. 98–110.
4. Кириліна А., Томська М. Лінгвістичні гендерні дослідження. [URL: http://pednauki.chdu.edu.ua/article/view/76766](http://pednauki.chdu.edu.ua/article/view/76766). (Дата звернення 14.02.2021).
5. Левицький В. В. Лексикологія німецької мови : [посібник] Вінниця : Нова Книга, 2014. С. 392.
6. Леонтян М. А. Поняття «компетенція» і «компетентність» у теорії освіти. *Наукові праці Чорноморського державного університету ім. Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Сер.: Педагогіка. 2012. Т. 188. №. 176. С. 73–75. [URL: http://pednauki.chdu.edu.ua/article/viewFile/81299/76766](http://pednauki.chdu.edu.ua/article/viewFile/81299/76766). (Дата звернення 14.04.2021).
7. Маслова В. А. Лингвокультурология: Навчальний посібник для студентів вищих навч. закладів. М: Видавничий центр «Академія», 2001. 208 с.
8. Маслова Ю. П. Особливості розвитку гендерних лінгвістичних досліджень в Україні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2015. № 57. С. 100–105.
9. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці):. К.: Ленвіт, 2008. С. 285.
10. Новикова Е. Ю. Структура, семантика и тенденции развития НЛП в современном немецком языке: дисс. ... канд. филол. наук. / Московский государственный лингвистический университет. М., 2006. 218 с.

11. Основи теорії гендеру. К.: К.І.С., 2004. 536 с.
12. Петрова Е.И. Тенденции феминизации современного немецкого языка. *Верхневолжский филологический вестник*. 2019. № 3. С134-139.
13. Сидоренко Н. Гендерні детермінанти в інформаційній площині України. *Філософсько-антропологічні студії* 2001: Спец. випуск. К.: Стилос, 2001. С. 197–209.
14. Слаба О. В. Засоби досягнення гендерної коректності у сучасній мові. *Львівський філологічний часопис*, №. 6, 2020. С.192-196.
15. Словник гендерних термінів. URL: <http://a-z-gender.net/ua/category/%D0%BC>. (Дата звернення 16.04.2021).
16. Ставицька Л. О. Сучасний стан лінгвогендерологічних досліджень в Україні. *Мовознавство*. 2008. № 2–3. С. 236–246.
17. Ставицька Л.О. Актуальні проблеми сучасної української гендерної лінгвістики. Доповідь на Київському міському семінарі з гендерної лінгвістики. URL: <http://linguistics.kava.kiev.ua/seminar>.
18. Сукаленко Т.М. «Гендер» як соціолінгвістичне поняття. Лінгвістичні дослідження. *Зб. наук. праць ХНПУ ім. Г.С. Сковороди*. 2013. №. 36.
19. Т. А. Космеда, Н. А. Карпенко, Т. Ф. Осіпова. Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика . Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди; Дрогобич: Коло, 2014. 472 с.
20. Тараненко О. Принцип андроцентризму в системі мовних координат і сучасний гендерний рух. *Мовознавство*. 2005. № 1. –С. 3–25.
21. Тихоновська Г. С. Визначення поняття «гендер» та гендерні дослідження у сучасній лінгвістиці. *Вісник Житомирського державного університету. «Філологічні науки»*. 2012. № 66. С.231-234
22. Уорф Б.Л. Отношение норм поведения и мышления к языку. *В кн.: Языки как образ мира.* - М.: Изд-во АСТ, 2003. - С. 157-201.
23. Швачко С.О. Соціолінгвістичні аспекти гендерної проблеми. *Вісник Харківського нац. унів. ім. В.Н.Каразіна*. № 609. 2003. С. 89–93.

24. Bartoszewicz I., Dalmás M.,
Szczyk J., Tworek A. Germanistische Linguistik extramuros. Aufgaben. Wrocław.
Dresden. 2009.
25. Bußmann, Hadumod (Hrsg.). Lexikon der Sprachwissenschaft, Alfred Kröner
Verlag, Stuttgart. 2002
26. Canning K . Languages of Labor and Gender: Female Factory Work in
Germany, 1850-1914. University of Michigan Press, 2002. P.210
27. Doleschat U. Der kleine Unterschied. Das Suffix -in und die Frage der
Bezeichnung von Frauen im Deutschen. In: Informationen zur
Deutschdidaktik, Jg. 19, H. 3, 1995. p.111-121
28. Duden - Deutsches Universalwörterbuch [CD-ROM], 5. Auflage,
Mannheim. 2003.
29. Eckes T. Geschlechterstereotype von Rollen Identitäten und Vorurteilen.
Hueber. 2008. S. 15-38.
30. Funk W . Gender Studies. 2018. S. 130-137.
31. Helwig, G. Frauen in Deutschland. Auf dem Weg zur Gleichstellung.
Informationen zur politischen Ausbildung. Nr. 254. 1997. S. 1-42.
32. Jespersen O. Language; its nature, development and origin. London : G. Allen
& Unwin, ltd. 1922. S. 237
33. Lakoff R. Tolmach . Language and Woman's Place. Oxford University
Press 2004. P. 210.
34. Lakoff Robin Tolmach . The language war. Oxford University Press 2001.
P.75.
35. Language and gender: interdisciplinary perspectives. London, New York.
1995. P.20
36. M. Hueber. Deutsche Sprache, 2007. S. 156.
37. Rublack U. Gender in Early Modern German History. Cambridge University
Press. 2002. P. 11-25.
38. Russ C . The German Language Today: A Linguistic Introduction. Routledge,
2002. P. 255.

39. Siegel J. F. Gender in Language: Classic Questions, New Contexts. IULC Pub., 2008. P. 5.
40. Spender D. Manmade language. London, 1980.
41. Sternstunden der deutschen Sprache in der Ukraine : материалы XXIV Міжнародної науково-практичної конференції Асоціації українських германістів (29 вересня – 30 вересня 2017 р.). Чернівці : Видавничий дім «РОДОВІД», 2017. С.136.
42. Stevenson P . The German Language and the Real World: Sociolinguistic, Cultural, and Pragmatic Perspectives on Contemporary German. Clarendon Press, 1997. P. 115.
43. Tannen D. You just don't understand. Women and men in conversation. N.-Y., 1990.
44. Trim, J. Sheils, B. North, D. Coste. Gemeinsamen europäischen Referenzrahmen für Sprachen. J – Linz: Landesverlag, 2001. 244 с.
45. Vayenas C . Der, die, das: The Secrets of German Gender. Constantin Vayenas, 2017. P. 130.